

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre . . . . . 4 „—

Negyedévre . . . . . 2 „—

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A pesti izraelita hitközség kórháza. Irta Secundus. — Egy nemes halott emléke. Veiszföld Vilmostól. — A mentő jutalma. (Prágai zsidó néprege). — Egy zsidó fiu életéből. — Zsidók Kaliforniában. — Neila. Elbeszélés a zsidó népéletből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Elválasztható-e az erkölcsen a hittanítástól? — Hirdetés.

A pesti izraelita hitközség kórháza.

Büszke önérettel tekinthet a pesti zsidó nagyhitközség a fenséges műre, melyet a szenvedők számára annyi odaadással, annyi szeretettel, annyi áldozatkészséggel teremtett. Az új zsidó-kórház, mely folyó hó 7-én kezdi meg működését, a pesti zsidó nagyhitközség annyi kiváló intézményei közt a legkiválóbb; fényes monumentum, mely késő utódoknak fogja hirdetni, mik voltak az elődök, milyen példákat szolgáltatnak jövő nemzedékeknek, milyen művekkel öröközték meg áldásos működésüket.

A régi kórház multjáról, mint az új kórház létrejöttének történetéről egy erre első sorban hivatott, kitünő férfiú tollából a következő nagyérdékű cikket veszszük.

A pesti izraelita hitközségnek a gyárutcza és aradi utca sarkán fekvő régi kórháza 1841-ben nagy ünnepélyességgel nyitattott meg. E kórházat a 40-es és az 50-es években dr. Jakobovits főorvos, utána néhány évig ifjabb dr. Jakobovits vezette, kik egy alorvos segédlete mellett a nem nagy számban jelentkezett belbetegeket gyógykezelték, míg a sebészi betegeket vagy Balassa tanár vagy a hosszabb-rövidebb időig ily minőségben alkalmazásban volt kórházi sebész, a szembetegeket pedig dr. Oesterreicher Ede kórházi főszemész kezelte. 1861-ben dr. Hirschler Ignác hitközségi elnöksége alatt a kórház újja szerveztetvén, kórházi bizottság alakított a hitközség és Chevra-Kadisa képviselőiből, melynek elnökévé dr. Rózsay József, fővárosi intézeti főorvos választott. A kórházi főorvosi tisztségre Grósz dr. hírneves pesti orvost

hívták meg. Mikor dr. Hirschler 1862-ben a Pálffy kormány alatt elnöki állásától megvált és más előjáróság vette át a hitközség ügyeinek intézését, dr. Grósz is lemondott főorvosi állásáról. Ideiglenesen dr. Oesterreicher Ede vitte a kórházi bizottsági elnökségi és dr. Löwy Ignác a kórházi főorvosi tisztséget 1866-ig, mikor a politikai provisorium megszűntével egy hazafiúi törekvéseket buzgón felkaroló előjáróság lépett a hitközség élére és dr. Rózsay József újra megválasztott a kórházi bizottság elnökévé, mely tisztséget ezen érdemes férfiú egészen 1885-ben bekövetkezett haláláig vitte. Az ő, valamint dr. Hirschler Ignác és dr. Pollak Henrik hitközségi választmányi és kórházi bizottsági tagok hathatós befolyása alatt a hitközség képviselőiben azon elv jutott érvényre, hogy ezen kórházi osztályos főorvosokul csak oly jeles gyakorló orvosok választandók, kik tudományszakuk színvonalán állnak és ezt egyszersmind önálló működésük által tovább fejleszteni képesek. Ez elvből kiindulólag 1866-ban kórházi főorvosnak dr. Hermann Adolf műtő-orvos választott, ki a belgyógyász és a sebész teendőit egészen 1874. január havában bekövetkezett kora haláláig látta el. Hermann dr. különösen a belgyógyászat terén felelt meg kitünően a megválasztásához kötött várakozásoknak, a mennyiben tudományos orvosirodalmi működésével úgy a maga, valamint az intézetnek hir-

nevét is gyarapította. 1869-ben a m. kir. tudomány-egyetemen magántanár lett és azóta számos orvostanhallgató és orvos kereste fel a hitközségi kórházat, kik a jeles szakember előadásait hallgatták és általa a gyakorlati orvostan tudományába bevezettek. Dr. Oesterreicher Ede 1872-ben szemorvosi állásáról véglegesen leköszönvén, dr. Vidor Zsigmond hirneves szemorvos választatott szemész-főorvossá.

1873-ban a pesti izr. hitközség elhatározta, hogy új, berendezés tekintetében a hygiéna újabb követelményeinek megfelelő kórházat fog építeni, mely célra a fővárostól egy az üllői-ut külső végén fekvő telket vett. A kórházépítés céljára Fochs Antal 1874-ben a hitközségnek 10,000 frtot hagyományozott.

Dr. Hermann Adolf halála után a hitközség dr. Stiller Bertalant, a kórháznak volt alorvosát, a belgyógyászati osztály és dr. Báron Jónás műtőorvost, ki a kórházban Hermann tanár alatt szintén mint alorvos működött volt, a sebészi osztály főorvosává választotta meg, 1877-ben pedig dr. Vidor helyére, ki állásától megvált, dr. Szili Adolf szemorvos választatott szemész-főorvosnak. Az 1877-ben készített kórházi alapszabályokba 1882-ben azon módosítás vétetett fel, hogy a megválasztott főorvosok, miután a három próbaévet betöltötték, állásaikban véglegesen megmaradnak.

A kórház a hitközség és a Chevra-Kadisah áldozatkészsége valamint osztályos főorvosai orvosi és tudományos működése következtében különösen az utolsó évtizedben a főváros köztintézetei közt méltó helyet foglal el. Dr. Stiller Bertalan egyetemi magántanár, majd ny. rendkívüli tanár, dr. Báron Jónás és dr. Szili Adolf egyetemi magántanárok lettek. A kórház frequentíája fekvő és bejáró betegek tekintetében, mióta nemcsak Budapest, hanem egész Magyarországból keresik fel a betegek az intézetet, annyira nőtt, hogy a fekvő betegek száma az utolsó évben körülbelül 1000, a bejáró betegeké 12,000-re emelkedett.

A fokozott beteglétszám és a hygiéna előhaladása követelményeinek a főorvosok a régi kórházban csak a legnagyobb buzgalom kifejtése mellett birtak megfelelni.

E viszonyok indították a pesti izr. hitközség mostani érdemes elnökét Wahrmann Mórt arra, hogy az új kórház építésének ügyét felkarolja. Az ő kezdeményezése folytán 1884-ben a hitközség előjárósága Dr. Rózsay elnöklete alatt egy bizottságot küldött ki, mely az új kórház építésére nézve javaslatot tegyen. E bizottság, mely Wechselmann lovag építész és Dr. Fodor József egyetemi tanár tanácsát is kikérte, azt javasolta, hogy az üllői-uti telekre a község ne építsen kórházat, mert e telek szomszédságában a főváros új kórháza épült, tehát ott második kórházra nincs szükség, és mert a telek alakja sem olyan, hogy az a jelenkor azon követelményének, miszerint nagyobb kórház pavillonrendszerben építtessék, megfelelhessen. A hitközség előjárósága elfogadta a bizottság azon javaslatát, hogy a hitközség kórházépítés céljából, egy a főváros VI. kerületében a Szabolcs-utca és az osztrák vasút közt a fővárosi faiskola területén levő körülbelül 4000 □-ölnyi telket vásároljon a fővárostól, mely telek Wechselmann lovag és Fodor tanár részéről is a megvásárlásra ajánlott telkek közül kórházépítésre legalkalmasabbnak és absolute alkalmasnak találtatott, amennyiben szabad téren van és a szomszéd vasút vonatainak robogása és a füttyülés által előidézett zaj nagyon csekélynek mondható azon zajhoz képest, melyet a főváros akármelyik kövezett utcájában teherkocsik előidéznek. E telek megvétele elhatározott.

Dr. Rózsay 1885-ben történt elhalálása után Dr. Böke Gyula egyetemi tanár választott kórházi bizottsági elnöknek. A kórházépítés ügye most nyugodott addig, míg a hitközség a régi kórház birtoklási jogát felszabadította azon feltétel alól, hogy a kórház telke és épülete, ha nem kórház céljaira használtatnak, szab. kir. Pestváros, illetőleg ennek jogutóda Budapest főváros, birtokába mennek át. Miután e feltétel törlése a kormány és a főváros képviselő testületének beleegyezésével kieszközöltetett, 1886-ban a hitközség az új kórház építésére a fővárostól egy több mint 4000 □ ölnyi területet vásárolt meg, mely a fent említett telek közvetlen szomszédságában a Szabolcs-utca és az Aréna-ut sarokján fekszik. Továbbá kórházépítő

bizottságot küldött ki, melynek tiszteletbeli elnökévé Wechselmann lovag, elnökévé Freund Vilmos műépítész és alelnökévé Dr. Böke Gyula tanár választott. A régi kórház telkének egy része belenyulván a Terézkörutba, a fővárosi közmunkák tanácsától megvétetett oly feltétellel, hogy e tanács a hitközségnek a vételáron kívül 5000 frtot fizet, ha az új kórház 1889 deczember végeig elkészül. A teleknek egy másik részét, melynek egyik frontja a Terézköruton van, a hitközség 106,000 frtért adta el.

A kórházépítő bizottság javaslata alapján 1887-ben pályázat iratott ki az új kórház tervére. A beérkezett tervek megvizsgálására kiküldött jury, melynek tagjai Hieronimy vasuti igazg., Ybl, Weber, Hauszmann, Wechselmann műépítészek, Fodor és Böke tanárok voltak, 13 pályázó terv közül Freund V. műépítész tervének az első díjat ítélte oda, míg a második díjat Kiss műépítész és a 3-ikat Wellisz műépítész nyerte. Ennek alapján a hitközség előljárósága Freund Vilmos műépítészre bízta meg az új kórház építésével. Ezentúl a kórház-építő-bizottság elnökségét Böke tanár vitte mindaddig, míg a kórház elkészült. A hitközség Böke tanárt valamint Stiller, Báron és Szili főorvosokat avval bízta meg, hogy a részletes tervek elkészítésében valamint a kórház berendezésében közreműködjenek. A véglegesen megállapított terv szerint a kórház építése, melynek költségei a berendezéssel együtt 480,000 frtban lettek előirányozva, 1888 április havában kezdődött. Ez alatt egy hölgy, ki megneveztetni nem kíván, 70,000 frtot ajánlkozott a hitközségnek, mely összeg az új kórház vagy valamely iskola építésére legyen fordítandó, és Wahrmann Mór hitközségi elnök elnöklete alatt egy pénzügyi bizottság kezdte meg működését, mely különösen Wahrmann Mór elnök, Deutsch Samuel alelnök és Dr. Kohn, Dr. Kayserling, Pollák hitszónokok és mások buzgósága valamint a hitközségi tagok áldozatkészsége folytán néhány hónap alatt körülbelül 300,000 frtot eredményezett. Ez egész összeget mintegy 500 hitközségi tag írta alá, ugyanazok, kik minden alkalommal és mindenhol, hol áldozatkészség szükséges hitközségi intézmények létesítésére és fentartására, megállják derekasan helyöket. Jelenleg még körülbelül 70,000 frt kell

a kórházépítés költségeinek fedezésére. Sajnos, hogy számos vagyonos és számos dúsgazdag hitközségi tag, megfélelkezvén hitsorsosi és emberbaráti kötelességök teljesítéséről, szelid és gyakori felszólításnak daczára még mindig nem adakozott a kórház céljaira.

A pesti izr. hitközség új kórháza készen áll és e hó 7-én megkezdődik működése.

Hátra van még, hogy a kórház épületeiről és berendezéséről közöljünk egy néhány adatot.

A főépületnek a Szabolcs utcán levő homlokkapujához jó kocsit vezet. Ez épület földszintjén az igen tág és diszes bejárattól balra a bejáró betegek számára tartandó belgyógyászati rendelés helyiségei vannak, melyek egy tág két ablakos váró szobából és egy ugyanilyen rendelő szobából állanak, mely utóbbi mellett a belgyógyászati osztály főorvosának dolgozó szobája és e mellett az osztály laboratoriuma van, hol a górcsövi, vegyi és bacteriologicus vizsgálatok fognak megejtetni. E helyiségek egymással közlekednek, de mindegyik külön-külön kijáráttal bír egy széles világos folyosóra. Jobbra a bejárattól a főépület földszintjén a bejáró betegek számára tartandó sebészi rendelés helyiségei vannak, melyek egy kétablakos nagy várószobából egy ugyanilyen rendelő és műtőszobából és egy eszköztárból állanak, mely utóbbihoz a sebészi osztály főorvosának szobája csatlakozik. Ezen egymással közlekedő négy helyiség mindegyike szintén külön kijáráttal bír a folyosó jobb oldali részére, oly berendezés, mely a bejáró betegek kényelmének és a rend és tisztaság fentartásának különösen jól megfelel. A folyosón túl a földszinten balra van a portás lakása, jobbra a portás fülkéje, a gondnoki hivatal és mellette a vele közlekedő igazgatósági szoba bejárata.

E főépületben igen szép kettős lépcsőn az első emeletre jutunk, melyben a kórház szemészeti osztálya van elhelyezve. Ez osztály áll 4 két ablakos nagy szobából 4—4 szembeteg számára, melyek a folyosó utca oldalán vannak. Két-két kórszoba, egy az ápolónő számára való kisebb szobával áll kapcsolatban, és ezenkívül az osztály betegek számára igen kényelmes fürdő van berendezve. A széles hosszú folyosó ellenkező oldalán 3 különszoba van 4 szembeteg számára,

ugy hogy az egész szembeteg-osztályban 20 fekvő szembeteg számára van hely. Ez osztályon az orvos szobáján kívül még a bejáró szembetegek számára szolgáló rendelő-helyiségek vannak, melyek egy tágas, két ablakos váróteremből, egy rendelő szobából, egy 6 méter hosszúságú szemtükröző szobából és egy nagy vizsgáló szobából állanak, mely utóbbiban górcsövi és egyéb vizsgálatok fognak végeztetni. A főépület első emeletén azonkívül a kórház három ablakos diszes imaterme van.

A főépület földszintjén a főkapuval szemben levő átjáraton a kórháznak kertté alakított hosszukás négyszökalaku, tág udvarába juthatni, melyben balra a főépülettől a belgyógyászati, jobbra a sebészeti osztály pavillonja, a főépülettel átellenben a kórház gazdasági épülete van, mely utóbbi a vasuti sinectől mintegy 90 lépésnyi távolságban fekszik. A négy épületet egy diszes, tág, pléhfödéllel fedett folyosó köti össze.

A belgyógyászati osztály egyemeletes pavillonja, mely 60 betegre lett berendezve, T alakban terül el a telek azon részében, mely a szomszéd faiskola-telekkel határos. Földszinten két, az első emeleten három kórterem van 10—10 beteg számára. Minden betegre körülbelül 50 köbméter ürtér jut. Mindegyik terem három mellékkelhelyiséggel: egy nappali szoba, egy fürdőszoba és egy előszobával ellátott closettal bir és ablak által az ápolónő szobájával közlekedik, ki ez által betegeit folyton ellenőrizheti. Az ápolónő szobája mellett teakonyha, és az osztály földszintjén és emeletén 8 külön szoba 10 beteg és 2 szoba az al- és a segédorvos számára van. A külön szobák betegei számára külön fürdőszoba és külön closet létezik. A kórtermek földszint és az emeleten egymástól egy tágas, világos, négyszögü előtér által vannak elkülönítve. Az épület T alakja rövidebb és hosszabb részének találkozása helyén az első emeleten két oldalablak, földszint a kertbe vezető két mellékajtó van és a rövidebb épület-szárnny földszintje, hol külön szobák vannak, világos, tágas folyosóval bir.

Az átellenben fekvő sebészeti osztály egyemeletes pavillonjában földszint és az emeleten a tág, világos lépcsőházból négyszögletű nagy, vi-

lágos előtérbe jutni, melynek jobb és baloldalán egy-egy kórterem van 8 beteg számára, melynek térfogata több mint 400 köbméter. Ezek mindegyikéhez szintén egy nappali szoba, fürdőszoba és előszobával ellátott closet, valamint a vele ablakon át közlekedő ápolói szoba és teakonyha tartozik. A lépcsőházzal szemben, ugy földszint, mint az emeleten, egy az Arena-ut felé nyuló középső kiszögellés folyosójára jutni, melynek legvégén földszint és az emeleten, egy-egy amphitheatrális alaku, 40 □-méter területű, 5 magas, redőnyös ablakkal ellátott műterem van. A kiszögellés folyosójának baloldalán az emeleten a sebészi eszköztár van, melynek tökéletes berendezésére néhai Dr. Rózsay József, kir. tanácsos, a hitközségnek 5000 forintot hagyományozott; földszint ezalatt két különszoba fekszik. A folyosó jobboldalán földszint és az emeleten a mellék-lépcső és closet a külön betegek, az orvosok és ápolónők számára van elhelyezve. A középső kiszögellés az épület hosszának közepéből haránt folyosóval indul ki, melynek két végén az emeleten magas ablakok oldalvilágítás céljából, földszint a kertbe vezető mellékajtók vannak. Az említeteken kívül az osztály még 5 különszobával és két szobával az al- és a segédorvos számára bir. Összesen e pavillon 40 betegre van berendezve. Ezek közül 8 beteg 7 különszobában fog nyerni elhelyezést.

Ugy a főépület, mint a belgyógyászati és a sebészeti osztály pavillonjai központi alnyomásos gőzfűtéssel (Niederdruck-Dampfheizung) bir, mely Freund Vilmos műépítész javaslata alapján *Körting* hannoveri cég által tervezve és készíttetve, kitűnőnek ígérkezik. Az evvel összekötött szellőzés mindegyik épületben aspirációra és pulsióra van berendezve, ugy, hogy egy-egy betegre a belgyógyászati pavillonban óránként 60, a sebészeti pavillonban óránként 100 köbméter levegő jut. Mindegyik épületben a különszobák és closetek külön szellőzéssel birnak. A fűtésre szolgáló katlanokon kívül az épületek pinczéiben még a raktárak és a szolgáló-lakásai vannak.

Ugy a belgyógyászati, mint a sebészeti és a szemészeti osztály eszköztárai és dolgozó-termei a legújabb kor technikájának vívmányai

tekintetbe vételével lettek berendezve. Mind-egyik osztály birja mindazon eszközöket és műszereket, melyek a betegek kezelése és az illető orvosok tudományos művelésére szükségesek.

A gazdasági épület földszintjén tág, világos helyiségekben levő kórházi ételkonyha és mosókonyha a legújabbkori gépezetekkel és eszközökkel lettek ellátva és a kellő mellék-helyiségekkel birnak. Az első emeleten a gondnok és a konyhaszemélyzet lakásai vannak.

A halottas ház, mely a bonczolási termen kívül, a többi szükséges helyiségekkel és külön bejárattal bir, a többi épületektől elég magas fal-kerítés által van elkülönítve.

A pesti izraelita hitközség új kórháza szép, egészséges helyen fekszik; épületeinek csoportja kellemes, mondhatni respektabilis benyomást tesz. Az épületet egyszerűség és czélszerűség jellemzi. A kórház Freund Vilmos műépítésznek valóban becsületére válik. A részletes tervek elkészítésében és kivitelében való közreműködésükkel méltánylandó érdemeket szereztek magoknak a kórházi főorvosok és az építési bizottság végrehajtó albizottságának tagjai, különösen Böke tanár, ki elnöki tisztje teendőinek teljesítésében nagy buzgalmat fejtett ki.

Berendezése szerint az új intézet úgy a kórház, mint a vagyonosabbak számára való maison de santé céljainak kitünően fog megfelelni. Bizton várható, hogy a mi eddig a régi kórház volt, az ezentúl az új izraelita kórház is lesz: intézet, melyben betegek humanus módon kezeltetnek, és az orvosi tudomány-szakok buzgón ápoltatnak s taníttatnak.

*

Az új kórház, mint mondtuk, f. hó 7-ikén kezd működését. Ünnepeles felavatása f. évi november 17-ikén fog végbemenni a hitközség és a Chevra-Kadisah előljárósága és képvisellete, a hatóságok és azon nemes emberbarátok jelenlétében, kik az intézet létesítéséhez adományaikkal járultak.

Isten áldása mindnyájukra.

Secundus.

Egy nemes halott emléke.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Jól esett szívemnek az a meleg elismerés, melylyel az egyetemi ifjuságnak demokratikus érzületéért adózott. Az ifjuság két esztendeje valóban nagy változáson ment keresztül. E változás egy kis lelkes csoportnak köszönhető, mely két évvel ezelőtt állott össze és azóta bátran, tüzzel és kitartással küzdött a demokratikus irányért, nem mulasztva el egyetlen alkalmat sem, hogy eszméiért sikra szálljon, míg végre diadalt aratott.

Nem sokkal több, mint két esztendeje, hogy a tud. és műegyetemi olvasókör küldöttségileg tisztelgett egy főpapról, ki gyűlölköző irányáról és nemzetellenes érzéséről egyaránt ismeretes — és minden ellenkező indítvány daczára járatta azt a lapot, melynek egyedüli programja és kenyere a felekezeti gyűlölség szítása volt. De alig kezdi meg ama kis töredék tisztító munkáját az ifjuság körében, egy év leforgása alatt kivívja, hogy ama bizonyos főpap hivatalos lapja a körből kitiltatik és csakhamar zsidóknak is lehetővé válik tisztségek elnyerése. Ne higye senki, hogy e csoport tagjai tulnyomóan zsidók lettek volna; nem, voltak közöttünk ősi magyar nevek hordozói is, és nagy többségben a keresztény felekezetek tagjai. És miáltal értük el azt, hogy a felekezet nem von többé gátat az egyetemi hallgatók között és a zsidó teljesen egyforma jogot és becsülést élvez a többiekkel? Azzal, hogy a zsidók soha speciális zsidó hurokat nem pengettek, soha magukat a többiektől el nem különítették, soha külön töredéket alkotni nem akartak: hanem együttmentek a többiekkel a demokrácia lobogója alatt és minden alkalmat megragadtak, hogy a nemzeti eszméhez való erős ragaszkodásuknak kifejezést adjanak.

Vajha megtanulnák a mi csekély példánkából a zsidók mindenütt, hogy a legjobb felekezeti politika: nem csinálni felekezeti politikát! Imádják a demokráciát, szeressék a nemzeti eszmét! A kiket nem visz rá szívük tiszta lelkesedése, tegyék meg — önzésből!...

De nemcsak e tanulságért írom e sorokat, hanem főleg azért, hogy felidézsem egy nemeslelkű és fényes tehetségű ifju emlékezetét, kinek nagy része volt az ifjuság szellemének megjavításában, de kit sötét végzete elragadott sorainkból, mielőtt még küzdelmei eredményeit megérhette volna. *Mezey Imre* joghallgatóról beszélek, aki a keresztény felekezetűek közül elsőnek merészkedett határozottan és erélyesen szembeszállani a gyűlölködés irányával, midőn egy remek, igazi vallásos-ságtól égő beszédjével rávette az ifjuságot, hogy kitiltta és elégesse azt az ultramontán lapot, mely rendszeresen egymásra uszítja a felekezeteket. Szegény nemes társunkat a legiszonyubb végzet érte el. Sokat ígérő pályája kezdőpontján rogyott össze, elhunyt virágzó korban. Szive megszűnt dobogni, agya megszűnt eszmélni, mielőtt még a benne lakó nemes érzelmeket, a benne forrongó szép gondolatokat megismerhette volna a nagy

társadalom! Most, midőn a demokratikus irány az ifjuság körében végleges diadalt aratott, méltó, hogy mi aratók ne feledkezzünk meg róla, ki annyit fáradt a föl i feltörésének és a megvetésnek kinos munkájában. A kereszturi temetőben aluszsza örök álmát jeltelen sirban. Az összeg, melyet jó barátai összegyűjtöttek nem elég, hogy méltó siremléket állíthassunk neki és a távolabb álló emberek gyorsan felednek. Csak a gyűlölközők nem tudnak felejteni: ama gyűlöletes lap fanatikus átkai még a halálban is üldözték a vallási türelem ifju apostolát! Megengedhetné az igazságos Isten, hogy e borzasztó átkok beteljesüljenek és emléke elporladjon, elenyészessen a nagy semmisségben? A sziv elhinni nem tudja, nem akarja. Talán e sorokat olvasva akad néhány érző lélek, ki adományával hozzájárul célunkhoz és végre megérdemelt emlék jelöli sirját a demokrácia korán elhunyt nemes harcosának!

Fogadja tek. szerkesztő ur nagyrabecsülésem kifejezését, melylyel maradtam

Budapest, 1889. szeptember 25-én.

Veiszfeld Vilmos,

a tud. és műegyetemi olvasókör alelnöke.

A mentő jutalma.

Prágai zsidó néprege.

Világrészünk egyik legrégebb zsidó templomában, a századok óta tatarozást nem látott prágai áltnáj*) zsinagógában különös szokás divik: Jemkipur előestéjén, mielőtt megkezdenék kolnidré gyönyörű énekét, a község legvénebbje a halotti (kadis) imát mondja el áhitatosan. Kiért? kevesen tudják nevét. S miért? arról néprege kering a prágai zsidók körében:

*

Háromszáz évnél több mult el azóta.

Szombat napja volt.

A prágai zsidó-negyedben nyugalom honolt, melyet csak a szélrahamok zaja szakított félbe.

Egyik utcza helyiségből durva hangok éneke hallatszott. Trágár nótákat daloltak ott.

Ki zavarja meg szombat csendjét?

A füstös füledt légkörű helyiségben katonák tivornyáztak. Ott volt az őrállomásuk. Állítólag azért

*) Nem „altneu“, mint sokan írják. Az elnevezés nem német, hanem héber. „Al t'n a j“ feltételest jelent, mert a templomot valószínűleg csak bizonyos feltétel mellett építhették, vagy nyithatták meg. A rege szerint a templom első alapjait a zsidó-állam feldulása után rakták le, mikor a Prágába került zsidók egy palesztinai zsidó lázadástól államuk helyreállítását várták. A templomot tehát azzal a feltétellel nyitották meg, hogy templomnak csak akkor szentelik, ha Palesztinába vissza nem térnének. A kik a német »altneu« elnevezéshez ragaszkodnak, azzal magyarázzák e nevet, hogy egy régi templom alapjaira új templomot építettek.

küldték ki őket, hogy a rendre s csendre ügyeljenek, de hát ők csapták a legnagyobb lármát.

Javában fogyasztották a bort, melyet még nap-pal hoztattak s mécsék gyenge fénye mellett kockáztak.

Hirtelen felnyilt szobájuk ajtaja.

Hosszu taláros, övig érő szakállu, szép, magas termetű zsidó rontott be.

— Ohó! hát ez mit keres itt! kiáltja egyik katona.

— Nem tudja bevárni, mig mi keressük fel őt és önként hozza, a mit elvinnénk?

— Kegyelem, uraim! kiáltja a zsidó remegő hangon. Nem akartam magukat megsérteni.

A káplár csendet parancsolt, aztán odaszólt az idegennek:

— Mit kíván?

Én rabbi Mordechai vagyok. Arra kérném a káplár urat, küldje velem egyik katonáját, hogy meggyujtsa lámpámat.

Ej, s ehhez katona szükséges?

— Az utcza kiholt, senkit sem látok, ki megtenné a kis szivességet, pedig szivesen megfizetem,

— Miért nem gyújtja meg maga azt a lámpát?

Szombat van, kérem! Nőm áldott állapotban van. Közeledik a nehéz órája . . . Véletlenül feldöntöttük a lámpát, és kialudt . . . Nem maradhatunk sötétségben!

— Hiszen meggyujthatta, mert *szekanos nefasos* forog fenn.

A rabbi meglepve tekintett a káplárra.

— Ön tudja? rebege ámulva . . . Akkor azt is tudja, hogy ha életveszély forog is fenn, azért mégis akad nem zsidó ember, ki megteszi a nekünk tiltott dolgot.

— Szaniszlau! kiáltja a káplár.

— Parancsol? kérdi a katona.

— Elmész Mordechai rabbihoz és meggyujtod a lámpát.

— Szolgálatára.

— Ezer köszönet, káplár ur! szólt Mordechai, és elsietett a katonával.

Alig érkeztek haza s alig volt világosság a szobában, a rabbi neje egészséges fugyermeket szült.

Mordechai bő borralalót ígért a katonának, kit felkért, hogy másnap jöjjön el.

Szaniszlauz távozott.

Negyedórával később az „okos asszony“ a gyógyszerárba akart menni. De csakhamar holthalaványan és remegve tért vissza.

— Nagy szerencsétlenség történt, rabbi! szólt.

— Micsoda?

— Mi történt? kérdé a beteg nő.

— Semmi, semmi! nyugtatja meg a rabbi, aztán az előszobába megy a szülésznővel. — Beszéljen szól izgatottan, mi baj?

— A katona leesett a lépcsőről . . . Ott hever az udvarban mozdulatlanul. Bizonyosan meghalt.

— Halgass szerencsétlen! szólt a rabbi, és lesietett, odaszólva az asszonynak, hogy fusson orvosért.

Minden hiába való volt.

A katona meghalt . . .

Az orvos minden élesztési kísérlete kárba veszett. Mordechai rabbi kétségbeesve tördelte kezeit.

— Mit csináljak, mit csináljak? mormogá.

— Siessen az őrállomásra, szólt az orvos. Beszéljen a káplárral . . . Ő talán elejét veheti a bajnak.

A rabbi elsietett.

Ott találta a káplárt, a mint mogorván ült a lóczán, s mereven maga elé bámult.

— Káplár ur, suttogá, hallgasson meg.

— Mit kíván?

— Négyszemközt kell önnel szólnom.

— Menjünk az utcára.

Mordechai aztán gyorsan elmondta, hogy mi történt.

— Segíts rajtunk, fejezé be kérelmét, mert különben iszonyu dolgok történhetnek. Azt fogják beszélni' hogy én gyilkoltam meg a katonát . . . Ellenem, az egész zsidóság ellen lázítják majd a tömeget . . . Borzadok, ha csak reá gondolok.

A káplár néhány pillanatig gondolkozott.

— Hány óra van? kérdé végre.

— Még nincs éjfél.

— Akkor hát vittese a holttestet a háromkut terére, és ott fektesse le . . . Jó lesz, ha pálincás palaczkot tesznek a zsebébe . . . Siessen, én majd időközben jelentést teszek a főrabbinak . . .

Másnap este, jomkipur előestén a zsinagógába gyülekezett az egész község. Megjelent a főrabbi is.

Az ősz lelkész szomorú arccal járult a frigyláda elé, majd meg a hivekhez fordulva így szólt:

Óriási vész fenyegeti községünket. Az előljárásság azt határozta el, hogy óvatosságból nem közöljük veletek a veszedelem okát. Hiszem és remélem, hogy az Örökkévaló nem hagy el bennünket. Imádkozzatok, hogy kegyelem jusson osztályrészetekül.

Mindenki érezte, hogy nagy lehet a veszély, melyről a főrabbi szól, mindenkit mélyen megrendítették az aggastyán szavai. Sirás, zokogás töltötte be a levegőt. Soha jomkipur napja nem telt el gyászosabban, mint ekkor.

Es a gyász nem ért véget akkor, mikor másnap este feltűnt a ragyogó csillag. A főrabbi rendelte folytán négy héten át imádkoztak a hivek az ég urához, hogy távolítsa el a bajt, mely a községet fenyegeti.

A negyedik hét végén történt, hogy a káplár ismét meglátogatta a főrabbit.

— Minden veszélynek vége, szólt a katona. A község nyugodt lehet.

— Köszönöm fiam ezt a jeles tettet, felelé a rabbi és kezet nyujtott a vitéznek, ki azt megcsókolta. Fogadd községem nevében ezt a jutalmat.

A főrabbi néhány aranytekerccset akart átadni a káplárnak, de ez nem fogadta el.

— Oszsza szét a község szegényei közt, szólt remegő hangon. Én nem pénzt kérek . . .

— Talán egyébvel hálálhatnók meg jószágodat?

— Valamit kérnék . . . talán teljesíthetné!

— Szóljon, fiam!

— Mindenekelőtt tudatnom kell, tudós főrabbi ur, hogy én zsidónak születtem,

— Ah! azért tudta hát, hogy mi a szekanos nefasos.

— A legnagyobb veszély, a halál fenyegetett, ha el nem hagyom vallásomat. Nőmre s gyermekeimre gondoltam, és engedtem . . . eltagadtam őseim hitét.

— Szerencsétlen!

— Hiven iparkodom követni új vallásom szabályait, de lelkiismeretem nem tiszta. — Azért kérném azt, a mit előadni szeretnék.

— Ha tehetségemben van, teljesítem kérelmét.

— Minthogy Izraelre nézve meghaltam, rendelje el, főrabbi ur. hogy jomkipur előestéjén, születésem évfordulóján, kadist imádkozzanak értem.

A katona várakozva tekintett az aggastyánra, ki kenetteljes hangon szólt:

— Ugy lesz, a mint kívánja!

*

Azóta mondanak az áltónai zsinagógában kolnidré előtt kadist.

A rege azt állítja, hogy az egykori káplár ötven évvel az esemény után megjelent az agg főrabbi utódjánál, ki nem volt más, mint Mordechai rabbi fia, és megköszönte neki, hogy nem tért el a szokástól.

A káplár ekkor már tábornokká lett. Közel nyolcvan éves lehetett, de még mindig ép és egészséges volt.

Miután a főrabbitól távozott, senkisé láttá többé. Meglehet, hogy ismét zsidóvá lett, és félrevo-nultan fejezte be életét.

Egy zsidó fiu történetéből.

Turzovka apró falu Trencsén megyében, benne fontos személyiség Lippner Ábrahám uram, amennyiben ő gyártja a tót atyafiak számára a hirhedt nektárt, mely „télén melegít, nyáron hűsít“, szóval Ábrahám gazda pálincakészítő podhrágyi Popper báró turzovkai birtokán.

Ábrahámnak — mint ez a bibliában is meg van írva — Izsák nevű fia volt, ki egész örömét képezte szüleinek. Szép volt, okos volt és Ábrahám atya el volt határozva, hogy papot fog belőle nevelni. Soh'sem volt gazdag ember, de azért nevelőt tartott házában, ki már korán bevezette a fogékony és rendkívül tehetséges gyermekeket a héber szöveg titkaiba. Örült is ennek az atyja leirhatatlanul, annál kevésbé volt inyére a héber oktatás a fiunak, ki egész idejét — mint atyja haragjában nevezte — *mázolással* töltötte.

A kis Izsák ugyanis amikor és ahol csak szerét tehette, *rajzolt* ajtóra, kapura, kapufélfára, asztalra, a papa adósok könyvébe, a mama »t'chine«-jébe. A körvonalokat rendesen szénnel, vagy téntával töltötte ki, úgy, hogy tárgyaira rá is lehetett ismerni. Atyja ilyenkor jámbor intéssel illette fiát: Hát nem tanultad-e a tiz parancsolatban, hogy: „ló szaaszé l'chó pészel, v'chol t'munáh...?“ (ne készíts magadnak sem faragott képet, sem semminemű alakot), amire a fiu egyszer azzal vágott vissza, hogy hiszen mindjárt a rákövetkező vers oda magyarázza ezt a tilalmat, hogy: „ló szistachavé lóhem v'ló szóvdem“; (ne hajolj meg előttük és ne imádd őket), azaz nem szabad *bálványt* készíteni, imádás céljából, de rajzolni, festeni szabad, és festett is tovább, átfestette magát számtalan lemondáson, tengernyi nyomoruságon keresztül, át a művészet dicső magaslatáig és ekkor festett egy olyan képet, melyet saját magyarázata szerint se lett volna szabad festenie, mert amit festett az igenis bálvány volt, melyet a kis Lippner Izsák *imádozott*.

De mit is mondok, a kis Lippner Izsák! A kis talmudtanulóból nagyratörő művész lett, ki, dehogy maradt az apró trencsénmegyei tót faluban, sőt Velenczében, a világ eme csodavárosában is dicsfény koszoruzta nevét, mely Lippner Izsákból, Lippai Bertholddá változott.

Ábrahám atya tudott e változásról, tudott másról is, minek nem igen örült, kibékítette azonban a dicsőség, mely fia nevét körülragyogta, de nem tudott egyet, melylyel a jó Ábrahám kibékülni dehogy tud valaha.

Olvasóink már a napi sajtó útján megtudták, hogy Lippai Berthold magyarországi fiatal festő Rezzonico Judith Mária hercegnő völegénye lett. Képét festette Velence uralkodói e csodaszép sarjának, miközben halálosan belészeretett. A leány ép oly forrón viszonzta a festő érzelmét és ezer akadály ellenére keresztül vitte, hogy anyja beleegyezését adja a páratlan frigyhez.

Lippner Ábrahám is tudomást vett az eljegyzésről. Értésére adták egy tizenegyágu koronával diszitett levélben, hogy Comtessa Mária Stella Widmann-Rezzonico, Principessa di Carinzia, Contessa d'Ortenburg stb. leányának Judith Mária hercezkisasszonynak Lippai Berthold festővel való eljegyzéséhez beleegyezését adta.

Ábrahám ámulva nézte a levelet; én Istenem, szólt, *hát Velenczében vannak zsidó principessák és hercezkisasszonyok?*

Még most sem tudja, szegény, hogy egyetlen fia rég megtagadta ősel hitét. *Sz. M.*

Zsidók Kaliforniában.

A Lipcsében megjelenő „Für Musseseunden“ című lap *Kudloff* K. tollából hosszabb cikket közöl a kaliforniai életből.

E cikkből közöljük az alábbi passzust, mely a zsidó közönséget kiválóképen érdekelni fogja:

„Különös egy népvegyülék az, mely Kalifornia aranymezőin kereste és találta meg új hazáját. Angolamerikai, irlandi, német, spanyol, dán, mexikói, alban, montenegrói, norvég magyar, orosz kínai japán és néger csoportok települtek meg az aranyat termő földön s ezek között a világ minden részéből *nagyszámu* zsidóság is...“

A németek, — ha nem is valamennyien, de nagy részük, — a zsidósághoz csatlakoztak, akik a kaliforniai népeletben előkelő szerepet játszanak.

Ámbár a Kaliforniában megtelepedett zsidók nagyobbára Németországból és Ausztriából vándoroltak ki s így anyanyelvük többnyire német, mégis mint külön zárt testület élnek, habár minden nemzetiségi jelleg nélkül.

Vállalkozási kedvük, szorgalmuk, takarékoságuk, intelligenciájuk és roppant gazdagságuk által csakhamar kitűntek a többi népcsoportok közül.

Zsinagógáik mindenike a város legelőkelőbb részeiben remek építészeti stylusban épültek s nemcsak óriási türelembe, hanem roppant pénzáldozatokba is került az építés.

Az a terület, melyen San Francisko városa felépült majdnem kizárólag a zsidók tulajdonát képezte, s birják még most is San Francisko körül és egész Kaliforniában a megművelt szántóföldeket.

Hogy és mikép történhetett ez meg, könnyen kimagyarázható.

Három évtized előtt, mikor az aranydüh kitört, töméntelen ember özönlött Kalifornia földére, köztük igen sok zsidó. Legnagyobb részük rögtön aranyat keresni indult, nélkül azonban, hogy előbb megtelepedésre gondoltak volna.

A zsidók ellenben mindenekelőtt földet vásároltak, azt művelni kezdték, házat, hajlékot építettek maguknak s így történt, hogy mire a töméntelen aranyásó már kifogyott pénzéből s ennivalója nem volt, a zsidók tőkéje még érintetlenül megmaradt s könnyű volt összevásárolniok a fölfedezett aranyport.

Igy lettek a zsidók közvetítői a Kaliforniai aranyak az egész világgal. Az ő ládáikban vándorolta be az új világot s a tengert a drága arany por. Gazdagságuk persze fokozatosan emelkedett.

Könnyű volt ezután összevásárolniok a gazdátlan és értéktelen telkeket, melyek ma már milli-

ókat érnek. A földek virágzó *szántóföldekké, ültetvényekké* alakultak át, melyeken nagy jövedelmet hozó állattenyésztést is üztek.

A Kaliforniai bor, narancs, füge, mandola stb. még ma is keresett termény az egész világon s ezek szállítását is a zsidók kezdeményezték.

Ezzel elég van mondva! A pacific vasut minden áruforgalmát a kaliforniai zsidók idézik elő. San Franciskóban a nagykereskedelem, annak vidéken a kiskereskedés a zsidók tulajdonát képezi.

És mindenki elismeri, hogy a zsidók nem élnek vissza a kezükben levő hatalommal. Valamennyien tekintélyes emberek és jó polgárok, akik élénk érdeklődéssel vannak a nyilvános jólét és politikai élet iránt is.

TÁROZA.

NEILA.

Elbeszélés a zsidó népeletből.

V. FEJEZET.

Az új kedusa.

Néhány nap mult el.

Sór Mendele még mindig tépelődött magában, de nem szólt senkinek. Csak Efraimmal beszélgetett néha-néha a gyermekről.

— Még most sem tudom, mitevő legyek, szólt egy nap.

— Hiszen már beleegyeztél, hogy . . .

— Igen, igen, tudom, hogy nincs igazam, a mikor ennyire habozom.

— Akkor hát, ne habozzál!

— De nem tehetek másképen.

— Csak nem akarod megfosztani Lottit az ő fényes jövőjétől?

— Azt nem, de akarom, de nem örülhetek neki . . . Tartok tőle, hogy szép, de férges gyümölcsöt nyújt a gróf ur.

-- Hova beszélsz?

— Oh, a ki nagy művésznő, az már nem lehet zsidó!

— Ugyan, ugyan, hogy is ne!

— A multkor is majd megütött a szél!

— Miért?

— Tudod mit csinált Lotti?

— Mit?

— Irt, ünnepnapon irt!

— Oh!

— Ugye, hogy magad is elszörnyükdől?

— Micsoda sürgős irni valója volt?

— Sürgős? Nevetséges! azt irogatta folyton, hogy «Neila kisasszony» . . . Lásd, már jelentkezik benne a művésznő . . .

Efraim egy ideig felfelé tekintett, aztán hirtelen vidám arczczal szólt:

— Te, Sór Mendele!

— Mit akarsz?

— Szabad szombaton tyukot ölni?

— Micsoda kérdés?

— Nohát szabad-e, vagy sem?

— Ne gyerekeskedjél.

— De komolyan kérdem.

— Hát persze, hogy nem szabad.

— Ostobaság!

— Megengedte, ha mondom.

— Kinek?

— A vén Gitel kérdezte, hogy szabad-e a beteg férje számára öletni, s azt felelte a rabbi, hogy ne kérdezzon előbb, hanem . . .

— Öljön?

— Persze.

— No igen, vannak kivételek.

— Azt mondom magam is, de nem is szabad megfélemedkezni róla, hogy vannak kivételek.

— Bolondokat beszélsz te, Efi.

— Nem én! mert arra akarlak figyelmeztetni, hogy a te leányod is kivétel, igenis kivétel.

— Ej, hagyd el!

— Te azt nem érted, Sór! Pedig az a leány nem olyan, mint más. Meglehet, hogy mikor azt hiszed, hogy semmire sem gondol, akkor bensejében énekel. Nem látjuk, hogy ajka mozog, nem halljuk hangját, de azért énekel.

— Nos, s aztán?

— Énekel az a leány magában is, anélkül hogy látnák, anélkül, hogy hallanák . . .

— Azért nem kell ünnepnapon irnia.

— Mondom, hogy Lotti kivétel!

— Ej, ha azt a gyermeket védelmezni akarod hát az ő kedvéért a torony tetejére is felmászol. Ha jomkipur napján lakomáznék, azt is kivételnek mondanád!

Efraim lesütötte szemét.

Érezte, hogy mesterének igaza van.

De Sór Mendele sem tagadhatta, hogy a bassista szavai nagy hatást gyakoroltak reá, hogy Lottit csakugyan kivételnek kellett tekintenie.

Ennek daczára az öreg lelkében tomboló ellentétes érzelmek küzdelme még nem csillapult. Nem akarta elhinni, hogy Lottinak, azért mert szép hangja van, más uton szabadna járnia, mint a többi falubeli leánynak. Az a szép hang néha borzalmasnak tünt fel előtte.

Majd meg ismét erőt vett rajta az elérzéke-

nyülés. Megértette, hogy gyermeke még sem olyan közönséges, mint az „utca más leányai . . .

Csak most tűnt fel előtte, hogy Lotti nem is közlekedik kortársaival, hogy egyikükkel sem pajtászkodott . . .

A szegény öreg folyvást tépelődött, míg aztán véget ért a sátoros ünnep.

Beköszöntött a szimchaszthóra napja.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **szeptember végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Péntek (1889. október 4.) 1650. tisri hó (30 napos) 9. napja. Erev Jomkippur. Szombat 10.-ike. Jomkippur.

Vasárnap tisri hó 11-ke, hétfő 12-ke, kedd 13-ka, szerda 14-ke. Erev szukósz. Csütörtök 15-ke Szukósz első napja, péntek 16 ka, Szukósz második napja. Szombat 17-ke Sabosz-chól-hamóed.

Hazai hírek.

— **Az ifjúsági istenisztelet,** minthogy jomkippur napján a dohányutcza nagy templomban az istenisztelet reggeltől estig tart, az udvaron lévő kistemplomban fogják megtartani. A kisdud helyiség szükségessé teszi, hogy a tanulók (közel hatezren) csapatonként felváltva tartsák meg az isteniszteletet, melyben jomkippurkor csak a magasabb osztálybeliek részesülhetnek. Jövő évben gondoskodva lesz róla, hogy, mint minden szombat- és ünnepnapon, úgy a legszentebb napon is a középiskolák összes tanulói részesüljenek az isteniszteletben.

— **A főváros elismerése.** Szépen documentálta a magyar főváros elismerését amaz érdemes férfiú iránt,

ki a magyar muzsának új otthonát teremtett, a hol eddig csak a német szellem uralkodott, és ki maga is német művészből derék magyar színészszé vált. Értjük *Feld* Zsigmond hitrokonunkat, kinek a fővárosi bizottságnak folyó hó 2-án tartott közgyűlése subventiót szavazott meg, mely arról tesz tanubizonyosságot, mennyire méltatják a *Feld* érdemeit, melyet mint szinigazgató a városligeti színház magyarrá tétele körül szerzett, de arról is, mennyire megbiznak benne és mennyit várnak tőle a jövőre nézve. A főváros ugyanis 10 évre engedte át a színházat *Feld*nek, 1893 végéig, tehát 4 éven át évenként 6000 frtot biztosított neki subventióként, míg a már lefolyt évre 4000 forintnyi segélyben részesíti. — A magyar szinélet a fővárosban egyáltalán sokat köszön néhány derék hitrokonunknak, *Mahler Gusztáv* újjá teremtette a magyar királyi operát, *Konti József*, *Hegyi Béla* és *Bátor Szidor* fontos tényezői a népszínháznak és a nemzeti szinpadon is nem egy kiváló darabot adtak már zsidó szerzőtől.

— **Nemes tett.** Mult hó 27-én *Romaniz* nevű községben (*Trencsén* megye) kisdud, de csinos új zsinagógát avattak fel és mellette egy új iskolát, melyet a nemis nagyon gazdag, de jótékonyságáról és nemes buzgóságáról az egész környéken nagyrabecsült *Zelinka* Nachum egymaga épített. Zsinagóga és iskolát, melyek több ezer frtba kerültek, nagyszámú közönség jelenlétében szép beszéd kíséretében a rajeci rabbi avatta fel. Este a nemes alapító lakomát adott vendégeinek, a mely alkalommal az összes jelen voltak riadó éljenek közt köszöntették fel a házi urat és nejét, kik maguk szolgáltak fel vendégeiknek.

— **A tiszafüredi rabbi,** *Jungreis* Mózes Natan Nétah m. hó 23-án 57 éves korában hirtelen meghalt. Temetése roppant részvétel mellett ment végbe. A holttestet bevitték a zsinagógába, hol a mező-csáti, berettyó-ujfalusi, nagy-bajomi, nád-udvari és a maros-vásárhelyi orthodox rabbik szivreható gyászbeszédet tartottak. Az elhunyt ritka jámborságánál és a földi örömeiket megvető, csak imádkozás, kasztigálás és a szent könyvekben való buvárlás közt megosztott életmódjánál fogva nagyszámú hívők előtt szent nymbusában állt és messze vidékről is elmentek hozzá jótanácsért, gyógyításért. Sokan pénzt adtak neki, melyet azonban a rabbi, amint vette, szegények közt szét is osztotta. Bizonyítja ezt az a nagy szegénység, mondhatni nyomor, melynek özvegye és 4 árvája ki vannak téve. A tiszafüredi hitközség meg is emberelte magát és a hátramaradtak számára még a temetés napján 300 frtot gyűjtött, az özvegy egy évig huzza elhalt férje teljes fizetését, ezután haláláig évente 250 frtot kap.

— **A párisi világkiállításán** a következő magyar zsidó kiállítók lettek kitüntettek: arany érmet nyertek *Mandel* és társa (*Nyirbátor*) és *Sgalitzer* és *Kövár* (*Budapest*); ezüstérmet *egger testvérek*, *Fischer Jakab*, *May* és társa (*Budapest*), *Roth A.* (*S.-A.-Ujhely*) és *Mautner*

József (Szegszárd); bronzérmes Horovitz Lipót (a festő), Csáky Armin, Link S. (Budapest) Fischer Mór fia (Tata), Láng és fiai (Illok) Magyar testvérek (Femesvár) és Tauszik Zsigmond; (Pécs), dicső megemlékező Bruck Lajos (a festő), Littman Sándor (Kassa) és Schwarzkopf Géza (Szegszárd).

— **Óváczió.** Az orsz. izr. tanítóegylet, mint annak idején említettük, disztaggá választotta Mayer Herman drt, lipótszentmiklósi izr. iskolabizottság elnökét. Az erről szóló oklevelet, mint a „P. L.”-nak írják, a napokban adta át Katz Henrik választmányi tag még pedig a tanítótestület és az iskolaszék tagjainak jelenlétében. A kitüntetett meghatottan köszönte meg Katz Henrik üdvözlő szavait és a lelkes óvációt. Kux Adolf dr. is szép beszédben méltatta Mayer dr. érdemeit. Felszólaltak még Vogelhut Dávid, Kohn József, Fuchs Márkus, kik mindannyian üdvözölték a tanügy e jeles barátját.

— **Jogászyülés.** Négy évi szünetelés után ismét összeültek a magyar jogászok, hogy szakavatottan értekezzenek és tanácskozzanak. Megelégedéssel jelezhetjük, hogy hitrokonaink kiváló részt vettek az értekezleteken. A három szakosztály alelnökei, Weinmann Fülöp kir. közjegyző, dr. Neumann Armin, orszgy. képviselő és dr. Friedmann Bernát hitrokonaink voltak. Dr. Jellinek Arthur. országgyűlési képviselő, viselte az előadótiszteletet, melyet a nagy gyűlésen dr. Fodor Armin dr. teljesített még pedig meglepően szép sikerrel. A vitában a nevezeteken kívül vezérszónokként szerepeltek dr. Wittmann Mór, ifj. dr. Neumann Sándor, dr. Schwartz Gusztáv egyet. m. tanár, dr. Fayer László, egyet. rk. tanár; élénk részt vettek a vitákban dr. Visontay Soma, dr. Mizner Ignác, dr. Gold Simon, dr. Barna Ignác, dr. Bródy Lajos, dr. Weisberger Miklós, dr. Hexner Gyula, dr. Kardos Samu stb. A fővárosi állandó választmányba, hitrokonaink közül beválasztották: Szegheő Ignác, királyi táblai bírót dr. Baumgarten Izidor, kir. alügyészt, dr. Chorin Ferencz, orsz. képviselőt, dr. Fayer Lászlót, dr. Friedmann Bernátot, dr. Jellinek Arthurt, dr. Weinmann Fülöpöt és dr. Hexner Gyulát, (Liptó-szentmiklós).

— **Iskolai hír.** Az „Izr. siketnémák országos intézete” a múlt iskolaév végével tizenhat kiképzett növendéket bocsátott el. Ezek közül nyolcz budapesti és ugyanannyi vidéki volt. A vidékiek visszatértek szülőhelyükre, hogy magukat hozzátartozóik felügyelete alatt az iparos pályán kiképezzék. A helybeliek közt két leány volt, kik kézimunkával fogják kenyerüket megkeresni. A hat fiu közül egy — árva lévén — továbbra is az intézet védelme alatt marad, mely őt a kőfaragó mesterségben képezteti ki; a többiek közül kettő szabó, egy litográfus, egy aranyműves lett, egy pedig Herpka tanár ur vezetése alatt képeztetik ki. Mindannyian védencei az izr. kézmű- és földművelési egyletnek és a vasárnapi iskolát az intézetben látogatják. — A folyó iskolaévre a vezérlobbizottság huszonegy új növendéket vett fel. Ezek közül kettő a főváros, — kettő a „Jó-sziv“-egyesület és egy az orsz. izr. iskolaalap alapítványait élvezzi; tizenegy az intézeti alaptól

tartatik el és öt részben mérsékelt, részben egész díjat fizet. Az új növendékek közül négy Budapestre és tizenhét az ország különböző vidékére való. A vidékiek felvételénél különös tekintettel voltak olyanokra, kiknek községeik az intézet pártoló tagjaihoz tartoznak. — A főváros alapítványait katolikus, — a „Jó-sziv“-egyesület protestáns növendékekkel töltötték be. A fizetési helyek betöltésénél az intézet a felekezeti szempontokat tekinteten kívül hagyta. — A folyó iskola-évben az intézetnek kilenczvenkét növendéke van, kik nyolcz csoportban taníttatnak. Ezek közül harminczhat az intézeti alap költségén ingyenesen tartatik el és képeztetik ki.

— **A pésti izr. nőegylet** huszonharmadik igazgatási évről szóló jelentése a napokban került ki a sajtóból, és újabb bizonyosságul szolgál annak, hogy a nemescélu egylet hivatásának magaslatán áll, és még a költségelirányzat keretein túl is gyámolítja a szűkölködőket. A lefolyt 1888—1889-iki igazgatási évben volt 58.260 frt 97 kr. kiadás, és csak 49.015 frt 83 kr. bevétel; a hiány tehát 9,245 frt 14 kr., melyet az egyes alapok terhére kellett leírni. Az alapok azonban ennek daczára szépen gyarapodnak. — A segélyezési osztály az év folyamán 3610 kérvényt intézett el. — Az árvaházban 50 növendék volt elhelyezve. — A népkonyha-osztály bámulatos működést fejtett ki; múlt évi április hó 1-től kezdve ez évi április hó 1-ig 122.962 személy étkezett, ezek közt 24.231 ingyen, még pedig felekezeti különbség nélkül. A népkonyha-alap jelenleg közel 22000 frtra rug. — A jelentés végül röviden vázolja a lefolyt év eseményeit.

— **Derék adakozó.** A villányi zsidóság hiányát érzi egy zsinagógának, melynek felépítését közadakozásokkal akarják létesíteni. E tekintetben szép példával járt elől Spitzer Adolf villányi mészáros, ki daczára szerény helyzetének 150 frtot áldozott a szent ügy javára. Remélhető, hogy villányi hitsorsosaink követni fogják a derék mészáros példáját.

— **„Báró Hirsch Mór betegsegélyző és temetkezési jótékony egyesület.”** E czímen alakult a főváros területén egy új egylet, mely már eddig is közel ötszáz tagot számlál s az ügy élén buzgólkodó férfiak nevei garanciát nyújtanak arra nézve, hogy ez egyesület tényezővé növi ki magát a jótékonyaság terén. A vasárnap, szept. 29-én megtartott alakuló közgyűlésen diszelnökké Herzfelder Manót, első elnökké Bettelheim Miksát, másodelnökké Faludi Gábort, pénztárnokul Kattler Bernátot, háznagyul Herzfelder Adolfot, gazdának Altstädter J. L.-t, ellenőrré Hrabkovszky Ferencz Viktort, jegyzővé Goldstein Samut, ügyészszé dr. Devecserit, a választmányba Méry-Károlyt, (a neves műfordító) Sümegi Vilmost, Engel Tóbiást, Goldberger A. V.-t, Korn Ármint, Richtmann Márkot, Weisz Bernátot, Wellisch Náthán választották meg. Orvosul dr. Hubert Fülöp és dr. Richtman Mór vannak kandidálva. Rokonszenvvel üdvözöljük az új egyletet, amely Hirsch báró nevét irván zászló-

jára, egy egész társadalom hálatartozását rója le némi-képen a világszerte áldott nevű nagy emberbarát iránt. Annál élénkebb örömmel üdvözljük, mert ez esetben is, mint a legtöbb hasonczélú jótékony egyesületnél, tulajnyomó részben felekezetünk tagjai kezdeményezték a nemes ügyet, hogy aztán felekezeti különbség nélkül leljen működési tért a jótékonyági hajlam s testvéries gyámolítást az erősbektől a gyöngébb. A derék egyeslet jövőjéhez a legszebb reményeket fűzzük. —y—

— **Mannheimer Gyula** kiváló tehetségű fiatal zeneszerzőnk a napokban nagy diadalt aratott Berlinben, hol a philharmonikusok előadtak egy simphoniáját. *Trappert* Vilmos hirneves zenekritikus elragadtatva nyilatkozik a felette sikerült műről, kijelentve, hogy Schubert, Beethoven és Wagner, egyáltalán a legnagyobb zeneköltőkre emlékeztet. Egyes részlete oly kitünők, hogy manapság alig írnak jobbakat. A közönség lelkesen fogadta a simphoniát és számtalanszor hívta a szerzőt. — A fiatal zeneköltő testvére Manheimer ismert festőművésznünknek és mindketten fiai a nemrég elhalt Manheimer rabbi- és hittanárnak.

— **Az angol királyné előtt** e napokban Balmoral palotában *Nachez* zeneköltő több általa szerzett darabot játszott el, melylyel a felséges asszony és családja nagy tetszését nyerte ki. Ez a *Nachez*, mint bennünket értesítenek, senki más, mint a budapesti születésű *Nasitz* Tódor, fia *Nasitz* Saroltának, egy ismert budapesti leánynevelőintézet érdemes főnöknőjének.

— **A természettudósok gyűlése.** A ném. orvosok és természettudósoknak Heidelbergben tartott 62. évigülésén több magyar orvos is kitüntette magát. *Szenes* Zsigmond dr. fülgyógyászati, *Herczel* dr. pedig boncztoni értekezést tartott.

Külföldi hírek.

— **A volt ó-budai főrabbi,** *Hirsch* Márk, ki tiszbeői születésű és kit 12 év előtt prágai főrabbiává választottak, egy hét óta *Hamburg főrabbi*ja. A beiktatási ünnepélyek, melyeken *livatalosan* részt vett a szenátusnak is egy tagja, ép oly fényesen folytak le, a milyen fájdalmas volt a főrabbinak Prágából való elválása. Bucuszónoklata alatt, mely valóságos remekmű, a hallgatóság zokogásba tört ki, és az előjáróság egynehány tagja egész Hamburgig kísérte a kiváló férfiut. Prágából element, mert oly elemek kaptak lábra ott, melyek az ősrégi községnek konzervatív alapokon való további vezetését lehetetlenné tették. — Magyar születésű rabbik különben is nagy számmal vannak Németországban. A berlini anyahitközség *mind a három* rabbi: Dr. Ungerleider, Dr. Maybaum és Dr. Rosenzweig magyarok. Magyar a müncheni rabbi is, Dr. Perls, szintugy a karlsruhei rabbi, Dr. Schwarz, a boroszlói rabbi, Dr. Rosenthal, az aacheni rabbi, Dr. Julius, a darmstadti rabbi, Dr. Nobel, egyik M./m. frankfurti rabbi, Dr. Brüll, a

manheimi Dr. Steckmacher, a hamburgi hitszónok, Dr. Leimdörfer, a meiningeni herczegség országos rabbi, Dr. Dessauer és még számos más németországi városban.

— **Prágából** írják a következőket: A helytartó elfogadta a prágai rabbinitus köldöttségét, s vezetőjének, dr. Tauber szavaira válaszolva, többek közt ezeket is mondá: Biztosítom, hogy én minden vallásos buzgalmat támogatom, mert a valláson alapul a családi élet, ezen ismét épül fel az állam. Ennélfogva minden felekezet számíthat gyámolításomra. Ami azt az óhajt illeti, hogy ez országban a békét és egyetértést fenntartsuk, magam is teljes szívvel táplálom azt és bizonynyal oda fogok hatni, hogy keresztülvitelét lehetővé tegyem.

— **Hirschheim Raphael**, veterán zsidó tudós, ki ugy eredeti műveinek, mint régi héber kéziratok kiadásával nagy érdemeket szerzett magának, élete 85. évében meghalt Majnamelleti Frankfurtban. Igen gazdag könyvtárt hagyott hátra.

— **Zsidó országbiró.** Uj-Mexiko országbirójává *Salzbacher* Lajos hitrohonunkat nevezték ki.

— **Haláleset** Dr. Jacobsohn, a königsbergi egyetem orvostanára és híres szemorvos Cranz, tengeri fürdőben meghalt.

— **Hagyomány.** A mainzi „Israelit és Jeschurun“ értesülése szerint az e napokban Berlinben elhalálozott Löwenheim Henrik 100.000 márkát hagyományozott a Berlinben (dr. Hildesheimer Izrael, volt kismártoni rabbi vezetése alatt) fennálló orthodox rabbiszeminárium részére.

— **Kitüntetett zsidók.** *Sachs* Ábrahám, a pétervári disconto-bank igazgatója elnyerte a Vladimir-rend harmadosztályát, *Ehrlich*, a rigai héber iskola igazgatóját a Stanislaus rendszalagjával, *Maoriki* Efroszit pedig a másodosztályu Annarenddel tüntette ki a czár, a ki pedig tudvalevőleg nem igen rajong a zsidókért.

— **A hetedik nap.** *Ohio* államban világi törvény is parancsolja a hetedik nap megünneplését, még pedig minden felekezetnek szól a parancs. A zsidók, kik nem tartják meg a szombatot, kötelesek vasárnapon szünetelni, ha pedig szombaton nyugodnak, vasárnap szabadon dolgozhatnak.

— **Castelnuovo Giulio** báró hirneves zsidó tudós tudvalevőleg beutazta Tunist és Algiriát, hol különösen az olasz zsidók kolóniáit látogatja meg. Utazásának eredményét nagyobb szabásu műben fogja kiadni.

— **Érdekes emléktábla-leleplezési ünnepély** folyt le csütörtökön, a zsidó ujév alkalmával Párisban, a ruebuffault-i zsinagógában. A fekete márványemléktáblára a leghíresebb zsidók nevei és a következő szavak vannak vésvé: „Aux grands citoyens français, défenseurs du judaïsme: Malesherbes, Mirabeau, l'abbé Grégoire, de Séze, Clermont-Tonnerze, Dupont. (Décret de l'Assemblée nationale 28. janu. 1790). (A nagy francia polgároknak: Malesherbes, Mirabeau, Grégoire apát, de Séze, Clermont-

Tonner, Duportnak, a zsidóság megvédőinek. Az 1790. évi január 28-iki nemzeti gyűlekezet dekretuma). Az emléktábla költségeit Osiris ur adományozta, ki ismeretes emberbarát, ugyanaz, ki a Musset-szobrot felállíttatja és ki a francia miniszteriumnak 100.000 frankot bocsátot rendelkezésére, mint a kiállítás legjelentékenyebb ipar művészeti remekének jutalmául.

— **Az Alliance választmánya.** A párisi Alliance Israélite központi bizottsága tudatja az összes fiókbizottságok elnökeivel, hogy e hó 13-án választás lesz, melyben az összes tagok vehetnek részt. A központi választmány tagjainak harmada ugyanis a szabályrendelet értelmében kilép és új tagokkal pótolandó. Választandó 11 párisi és 5 külföldi tag.

— **Antiszemita tanítónő.** Berlinből írják a következőket: Kinos feltűnést keltett, hogy *Boretius* Mária iskola igazgatónő vonakodott zsidó leányokat felvenni intézetében. Emlékeztet a dolog egy néhány év előtt történt esetre. *Falk* közoktatásügyi miniszter ugyanis értesülve arról, hogy abban az intézetben, melyben leánya jár, antiszemita érzelmeket keltenek a tanítónők, azonnal kivette leányát az intézetből, és körlevelet intézett az iskolát látogató zsidó növendékek szüleikhez. Ezek természetesen azonnal követték a miniszter példáját.

— **Kiutasított hittérítők.** A párisi világkiállítás látogatóinak valóságos rémei voltak az angol missionáriusok, kik a zsidó, illetve zsidóknak látszó embereket meggyötörték könyvecskékkel és keneteljes tanácsaikkal. A hatóság végre is megsokalta a tulságosan buzgó protestans hittérítők működését, és azért kitiltotta őket a kiállítás területéről. Az összes rendőröknek meghagyták, hogy az alkalmatlankodó hittérítőket kiutasítsák és feljelentsék. Ez az intézkedés általános meglepedést keltett.

— **Árvák ügye Palestinában.** A jeruzsálemi zsidó árvaház ujabban örvendetes lendületnek indult, és a nagyszámú adományok folytán kiterjedtebb mértékben teljesítheti nemes hivatását. Jelenleg 25 árvát nevelnek az intézetben, melynek főtámasza a B'nai B'risz rend és a párisi Alliance.

— **Zsidók Lengyelországban.** Moszkvából írják, hogy az utolsó népszámlálás alkalmával kitűnt, hogy Lengyelország 8,255,088 lakosa közt 1,176.155 zsidó van.

— **Zsidó kézművesek és iparosok.** Németországban 32 egyesület foglalkozik zsidó kézművesek és iparosok kiképzésével. Mindannyi virágzik. A *berlini* a múlt évben 89 tanonczot helyezett el mestereknél, a *dresdai* Mendelssohn-egylet 26.145 márkát, a *düsseldorfi* 13000 márkát költött céljaira. Majnai *Frankfurtban*, *Beuthenben*, *Freiburgban*, *Kölnben* stb. városokban nagy lendületnek indultak ezek az egyesületek. Nálunk *Budapestben* is létezik ily egyesület, de bár egyedüli az országban és a viszonyokhoz képest felette áldásosan működik, a tagok száma mégis apad. Vajha okulnánk e téren német hit-rokonaink példáján.

— **Kiutasított zsidók sorsa.** A Figaró megható vonásokban ecseteli az Oroszországból kiutasított zsidók sorsát, A közlemény írója Szentpétervár felé utazott és *Königsbergben* látta meg a boldogtalan embereket, amint százával gubaszkodtak a pályaudvaron várva, hogy tovább szállítsák őket. Rémséges inség tükröződött vissza arczaikon. Zogokva beszéltek, hogy mily kegyetlenül bántak velük. Minthogy nem maradt annyi idejük, hogy birtokaikat eladják, egyszerre vesztek el mindenüket. Némelyik községbíró öt rubelért megengedi, hogy a zsidók addig maradjanak, míg elintézik ügyeiket, de ily esetben is a zsidók legjobb holmija a végrehajtó közegeknek esik áldozatul. Az emigránsok állapota valóban irtózatos. Rongyokba burkolóznak, az éhség és nyomor tükröződik vissza arczaikon. Majdnem naponta érkeznek bujdosók s a német hatóságok lehetőleg enyhítik sorsukat.

— **Abeszíniai küldöttség Olaszthonban.** Ismételten ismertettük már az abeszíniaiaknak szokásait és tanait, melyek annyira emlékeztetnek a régi zsidó államban divotakra. A király egyenesen Dávid utódának czimezteti magát, trónjának neve Salamon trónja, s tényleg ennek mintájára készült. A nép megtartja a bibliában lelt áldozatkultuszt is. *Menelik* király küldöttsége, mely jelenleg Olaszországban tartózkodik, szintén bizonyítja ezt. A küldöttség tagjai csak zsidóknál étkeznek, mert csak rituálisan elkészített étkeket fogyasztanak. A tagok nevei bibliai hangzásuak. Egyiket Abba Michaelnek, a másikat Abba Nadának, harmadikat Miriamnak hívják. Mikor Umberto király fogadta őket, összehasonlították Dávid királylyal, „minden idők legbölcsebb és legdicsőbb uralkodójával.” Mindannyian nagyon jártasok a bibliában.

— **A párisi világkiállításon** igen sok zsidó nyert kitüntetések. Mint Rómából írják, számos olasz-zsidó művész és iparos is kapott arany és ezüst érmeket. *Arturo Rielti*, *Olivetto S.*, *D'Anconh*, *Pisa* Alberto és *Pontecorve* Raimondo festők első díjakat kaptak. Ötven zsidó iparos nyert diszokmányokat.

— **Karaiták sorsa.** A karaiták, kik tudvalevőleg a krimi szigeten laknak tömegesen, s a zsidóktól annyiban különböznek, hogy csak a szentíráshoz tartják magukat s a talmudot nem fogadták el, Oroszországban eddig kiváltságokban részesültek. Minthogy azonban e miatt sok zsidó karaitának vallotta magát, hir szerint az orosz kormány most majd a karaitákat is oly korlátok közé fogja szorítani, melyenek közé a zsidókat szorította.

— **A katolikusok kongresszusa**, mint Münchenből írják, üdvözlő-táviratot intéztek a herceg-regenshez, melyre azonban az antiszemita áramlatu kongresszus nem kapott választ.

— **Ismét fogházra ítélt antiszemita kolompos.** *Horche* K. L., hajdani gerai reálskolai igazgató, most szédelgés által iparkodik kenyerét megkeresni. Álczimek alatt lakott vendéglőkben, a számlák kiegyenlítését azonban következetesen elfelejtette; hamis indokkal kiakart

csalni Gerában utiköltséget a papi intelligenciától; itt azonban rajtaveszett, a „Landgericht“ elítélte a derék urat 7 havi fogházra és 300 márka pénzbírságra, illetőleg még 2 havi fogházra. — Azelőtt antiszemita cikket irt Horche ur, és jó ideig próbálgatta nyilvános zsidóheczcsek segélyével életét fentartani.

— **A krakói orvosi fakultás dekanatusa** felszólította a zsidó hitközség elöljáróságát, hogy a zsidó kórházból boncztoni czélokra holttesteket bocsásson rendelkezésére a fakultásnak. A kérelmet azzal indokolta, hogy az orvos-tanhallgatók harmadrésze zsidó, és hogy a köz-kórházból nem kapnak elég materiát. Az elöljáróság *Pettinger* József tanár és kórházi főorvos előterjesztése nyomán kijelentette, hogy nem érzi magát hivatva arra, hogy az anatómiai intézet fejlesztése céljából holttestekről gondoskodjék. Különben is legszentebb czélja a zsidó községnek, hogy elhunyt szegényeit tisztességes temetésben részesítse. A közkórház sem ad ki oly holttesteket, mikre rokonok vagy mások igényt tartanak. — Kétségkívül különös dolog, hogy egy egyetemi fakultás zsidó- és keresztény holttestekről beszél és ilyen szempontból a hallgatók felekezetét is tekintetbe veszi.

— **Orosz zsidók sorsa.** Említettük, hogy az orosz kormány két tisztviselőt küldött ki a délorosz zsidó kolóniák látogatására, Mint most értesülünk a kormánykörök komolyan foglalkoznak a zsidókérdés megoldásával és *Moszkvából* azt írják, hogy *Trirogvo* és *Hutsevski* tisztviselők kiküldetése ezzel összetűg. A nyugati vidékekre is menesztettek kiküldötteket. — Hogy mily eredménye lesz ennek a küldözgetésnek, az a jövő titka.

— **A volapük héberül.** Páviából írják, hogy ott Raphael Jona tanár az egyetemen értekezve a volapük-világnyelv hasznáról, többek közt elmondta azt is, hogy *Elk* tanító hébernyelvű volapük-nyelvtant irt. Az a furcsa, hogy *Elk* állítólag különösen a német (?) zsidók számára irta könyvét.

— **Zsidók Safedben.** A safedi zsidók leginkább a Nyugatról befolyó adományokból tartják fenn magukat. Részben külön kiküldöttek gyűjtik az adományokat, melyeknek összege évenkénti 250,000 frankra rug. Az askenázok leginkább Oroszországból és Ausztriából, a szefárdok Algiriából, Egyiptomból, Perziából, Törökországból, és Indiából nyernek segélyezést. Amsterdamból, Londonból és a Montefiore-hagyományból is kapnak adományokat. Az askenázoknak négy nagy zsinagógájuk, 26 bész hamidrás és öt főrabbijuk van, kik a szefárdok három rabbijával együtt egy egyházi törvényszéket képeznek. A szefárdok öt nagy zsinagógával és egy talmud-thórával dicsekedhetnek. Safedtől 8 kilométernyire van *Meron*. Ide gyülekeznek *Omer* 33. napján a zsidó zarándokok Syriából, Anatoliából, Perziából sőt Indiából is, hogy *Simon ben Jochai* sirján imádkozzanak.

— **Keresztény temetőben eltemetett jelesünk.** Szomorú hír érkezik Szentpétervárról. Néhány nap előtt

az ottani keresztény Uspenski-temetőben egy ismeretlen férfi holttestét temették el, ki a finnlandi gözhajózási társulat állomásán hirtelen meghalt. Csak a temetés után tűnt ki, hogy az elhunyt nem más, mint *Mandelstamm* L. U. hirneves zsidó tudós. Természetesen az illetékes körök megtették a kellő lépéseket, hogy a holttestet át-helyezzék a zsidó temetőbe. — *Mandelstamm* 1811-ben született *Witebskben*; eleinte kizárólag a bibliai és talmudtudományok szentelte magát, de később elvégezte a gimnáziumot is, és ő volt az első zsidó, kit a moszkva egyetemen felvettek. Nem csak a héber irodalomban szerzett kitűnő hirnevet, hanem kiváló munkatársa volt a *Moskovsky Vedomosti*, a *Russj* és a *Forthnightly Rewiew* című hírlapoknak. Az utolsó években egy zsidó földmívelési kolónia szervezésén fáradozott.

— **Zsidók hitközségi adója.** A berlini főközigazgatási bíróság következő határozatot tette közzé: A zsidó hitközség részéről megadóztatnak mindazok a zsidók, kik a hitközség területén laknak. A lakást az állandó, személyes helybenlakásra szánt háztartás alapítása határozza meg. Ebből a fogalom meghatározásból következik: 1. Hogy az adózónak lehet különböző zsinagóga-kerületekben külön lakása és ennél fogva több községtől szedhető az adó, ha ugyanis több önálló háztartást vezet a különböző kerületekben, hol váltakozva tartózkodik. 2. Hogy fiókület nyitása nem elegendő annak feltevésére, hogy másik otthont létesített, mert fiókület nyitható és üzemben tartható anélkül, hogy a tulajdonos személyes ottlétére szolgáló háztartást rendez be, sőt ez az eset fordul elő tulnyomó számban. — Magyarországon tudvalevőleg a több otthonnal rendelkező zsidó maga választhatja, hogy melyik községnél kíván adózni, és kettőnek adóznia soh'sem kell.

— **Zsidó tanítónő Egyiptomban.** *Piarra* Marianna római kisededovónőt az olasz külügyminiszter kinevezte az alexandriai olasz gyermekkert igazgatónőjévé. Hogy a zsidó tanítók Itáliában is nagy érdemeket szereznek maguknak, azt bizonyítja az a körülmény, hogy a közelebb Turinban tartandó Fröbel-értekezletre több zsidó tanítót és ovónőt hívtak meg.

— **Homer zsidó volt.** *Fourrière*, ismert nevű amiensi apát teljes komolysággal állítja, hogy Homéros, az ó-hellen világ legkiválóbb poetája „kétségkívül“ zsidó volt, a mit abból következtet, hogy neve teljesen megfelel a zsidó אומר (Ómér = mondó, elbeszélő)-nek. Ugyancsak *Fourrière* állítja, hogy a trójai *Ida* hegynek eredetileg *Juda* hegy volt a neve. Ennek megfelelőleg az Afrika nevet *Afar* (por) szóból vezeti le, Aurorat *Órból* (Világosság), Európát *Erebből* (Est). *Aesopusról* azt állítja, hogy azonos a zsoldárok *Asaphjával*. Az a különös, hogy a különcködő apát ezeket a leszámaztatásokat vaskos kötetben iparkodik bebizonyítani.

Czélszerű, vagyis megengedhető-e, hogy az erkölcsstan a vallástantól elkülönítve, az állami és községi iskolák osztálytanítói által adassék elő — a mint ezt az aradi tanítók kívánják — vagy nem ?

Az erkölcsstannak az idealisták szerint nem a tapasztalat a kutforrása, hanem a tiszta ész, melynek törvényei általános érvényűek minden eszes lényre nézve, míg a tapasztalatból levont szabályok nem lehetnek általánosak. Eszerint az erkölcsstan törvényei semmi vallási színezetet nem bírván, az állami és községi iskolák tanítói éppen oly joggal taníthatják az erkölcsstant, mint a számtant, irást és rajzot s még több joggal, mint a történelmi tantárgyakat.

Igen természetes, hogy e rendszer szerint az erkölcsstant olyan alakban kell az iskolákban előadni, hogy az az észre hasson, nem pedig az érzelemre, mert csak általános szabályok s törvények indítják és határozzák az akaratot a szándékolt cselekvésre. De az erkölcsstan ilyen alakban nem egyéb mint népszerű bölcsészeti erkölcsstan, és így azon kérdés merül fel: czélszerű-e a népszerű bölcsészettant a népiskolák leczketervébe felvenni? De erre azt halljuk felelni: a mondattan, melyet a népiskolákban előadni szoktunk, nem egyéb népszerű logikánál, és így a népszerű bölcsészet egyik ága már tényleg be van hozva a népiskolákba, s ha a logikát tanítjuk a népiskolákban, annál inkább tanítandó a népszerű bölcsészeti erkölcsstan, mivel ez nemcsak az értelmet és észet műveli és élesíti, hanem erkölcsös jellemet is képez, a mi a nevelés főcélja.

De erre azt vizonozzuk: a mondattant nem tanítják ám önállóan, függetlenül, hanem összekapcsolva az olvasókönyvvel, vagyis a mondattani szabályokat szemléltetjük az olvasmányokban. Ugy szinte az erkölcsstant nem adhatjuk elő ridegen, magában, hanem ennek tanításánál olvasókönyvet kell használnunk és az olvasmányokból levonandók az erkölcsstani szabályok, erre pedig — Kellner és más kitűnő szakfelelők szerint — legjobb és legalkalmasabb a biblia és így összeesik az erkölcsstan a vallástannal.

Ennélfogva czélszerűbb, hogy a két rokon tárgy egyesítve a hitoktató által adassék elő.

De ennél még fontosabb s döntőbb okunk van, mely a hit- és erkölcsstan egyesítését és együttes tanítását nemcsak czélszerűnek, hanem szükségesnek is tünteti fel. Ugyanis az újabbkori realistikus irányu bölcselők nem fogadják el azt, hogy erkölcsnek forrása a tiszta ész, mert ha ez így volna, akkor annak, a ki legjobban tudja az erkölcsstant, legerkölcösebbnek kellene lennie. A tapasztalat pedig ez ellen szól,

Spinoza is azt mondja (Ethica IV. d. 14): „A tudás és gondolkodás maguk egyedül nem határozzák az akaratot és nem akadályoztatják meg az indulatokat és így nem elegendő az erkölcsi törvény tudása arra nézve, hogy az akaratot az erkölcs valóítására indítsa.“

„Szükséges tehát“, mondja Kirschman, hogy a törvényhez még valami más is járuljon az akarat gerjesztésére és indítására és ez: *a tisztelet érzelme* (Achtungsgefühl). — Ugyanis nagy zivatarnál, nagy szélvésznel a tengeren, roppant hegyek vagy csillagos ég szemlélésénél stb. elbámul és csodálkozik az ember, elfelejti önmagát és én-je elmerül a természet nagyszerű jelenségeiben. A bámulás, melyet a nagyszerű jelenségek észrevése ébreszt, nem félelem vagy fájdalom, hanem az én-nek elmerülése és beléolvadása a nagyszerű, főséges természet-hatalomba.“

„Ezen tisztelet állapot a természet erő fenségénél azonban még nem tartalmaz közvetlen hatást az akaratra, mert a természet fenségének nincs akarata. De ha ama megmérhetlen erő és hatalom élőlényvel egyesül, melynek akarata van, és ezen akaratát parancsolatok által hirdeti, akkor ezen parancsolatok szinte olyan bámulattal és az én elmerülésével fogadtatnak, mint amott. A bámulás mély tiszteletté változik, s minthogy az én a parancsoló fenségbe beléolvad, annak akarata saját akarata lesz és annak parancsolata hatást nyer vágyára, mely most nem a kéjnek célja elérésére, hanem ama főséges személy parancsolatának valóítására ösztönöz.“

„Ez lényege a tiszteletnek, az általa határozott cselekedet az *erkölcs*.“

„Ama főséges hatalom *tekintélylyé* (auctoritas) lesz az emberre nézve. A tekintélyben lényegesen foglaltatik, hogy az sem félelem vagy remény, sem fájdalom vagy kéj által nem határozza az emberi akaratot, hanem, hogy ez tiszteletből történik.“

Eszerint az erkölcsnek és vallásnak egy közös forrása van és ez: a tiszteletérzelem vagyis a *könyvitalkoztatás*.

A realizmus e nézete tökéletesen megegyezik a biblával. Villámlás és mennydörgés között hirdette Isten Szinai hegyén a tiz parancsolatot, gerjeszteni akarván maga és parancsolatai iránt a tisztelet-érzelmét Izrael fiainál.

Ennélfogva az egy forrásu és azért egy jellegű és természetű tantárgyaknak, a hit- és erkölcsstannak, egyesítve kell maradniok és együttesen tanítandók a hitoktató által.

Silberstein Mór.

LAMPEL RÓBERT

cs. és királyi udvari

Budapest, VI. kerület

Wodianer F. és Fiai

könyvkereskedés kiadásában

Andrássy-ut 21. sz. al.

megjelent és a nmlt m. kir. vallás- és közoktatási miniszterium által általánosan engedélyezett tankönyveknek

osztályok szerint rendezett jegyzéke:

		A miniszteri engedély száma.
I. osztály.		
Faludi J. — Szép J. Magyar ABC és olvasókönyv, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
Faludi J. — Szép J. Német ABC és olvasókönyv, ára kötve	32 kr.	17358—1888.
II. osztály.		
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a II. osztály számára, ára kötve	34 kr.	17358—1888.
Faludi J. — Szép J. Német ABC és olvasókönyv, ára kötve	32 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv. I. füzet, a II. osztály számára, ára	15 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv. I. füzet, a II-dik osztály számára, ára kötve	15 kr.	14539—1889.
III. osztály.		
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a III-ik osztály számára, ára kötve	40 kr.	17358—1888.
Faludi J. — Szép J. Német olvasókönyv. II. kötet, ára kötve	40 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv. II. füzet, a III. osztály számára, ára	20 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv. II. füzet, a III. osztály számára, ára kötve	18 kr.	14539—1889.
Hatsek Ignác. Magyarország megyei térképeiből	20. vagy 30 kr.	14596—1879.
Hatsek Ign. Magyarország térképe a legújabb megyei beosztás szerint. Minden megye külön színnel színezve	20 kr.	17358—1888.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek I., az elemi fiúiskolák III. és IV. osztálya számára, ára	18 kr.	4068—1885.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek III., az elemi leányiskolák III. és IV. osztálya számára, ára	18 kr.	4068—1885.
IV. osztály.		
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a IV. osztály számára, ára kötve	46 kr.	17358—1888.
Faludi J. — Szép J. Német olvasókönyv, III. kötet, ára kötve	48 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv, III. füzet, a IV. osztály számára, ára	20 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv. III. füzet, a IV. osztály számára, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Első oktatás a földrajzban, a népiskolák IV., V. és VI. osztálya számára. Teljesen átdolgozták		
Suppan Vilmos és Laukó Gusztáv, ára kötve	30 kr.	14539—1889.
Schwicker H. J. Geographie von Ungarn. (Német tannyelv, iskolák számára. ára kötve)	40 kr.	17358—1888.
Lange H.—Dr. Cherven Fl. Elemi iskolai atlasz, 2-dik bővített kiadás. 13. színezett lapon.	40 kr.	14539—1889.
Hatsek Ignác, Magyarország megyei térképei, egy mint a III. osztályban.		14596—1879.
Hatsek Ignác, Magyarország térképei, mint a III. osztályban, ára	20 kr.	17358—1888.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek, mint a III. osztályban	18 kr.	4068—1885.
V. osztály.		
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a V. osztály számára, ára kötve	62 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv. IV. füzet, a V. és VI. osztály számára, ára	40 kr.	17358—1888.
Spitzer L. Német nyelvgyakorló, ára	20 kr.	17358—1888.
Langraf M. Deutsche Sprachlehre I., ára kötve	36 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Első oktatás a Magyarok történetében. Teljesen átdolgozták Suppan V. és Laukó G., ára kötve	30 kr.	14539—1889.
Mayer M. Rövid Alkotmánytan, ára	16 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Első oktatás a földrajzban. A népiskolák IV., V. és VI. osztály számára teljesen átdolgozták		
Suppan V. és Laukó G.,	30 kr.	17358—1888.
Lange H.—Dr. Cherven Fl. Elemi iskola atlasz. II. kiadás, ára	40 kr.	14539—1889.
Hatsek Ignác Magyarország térképe mint a IV. osztályban.	20 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Kis Természettan. Teljesen átdolgozta Suppan V.	36 kr.	14539—1889.
Kuttner S. Első oktatás a Természettanban. Teljesen átdolgozták Suppan V. és Kozocsa T., ára kötve	40 kr.	14539—1889.
Vargyas E. Természettan módszeres előadásban, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
Kakujay K. Természettan, ára	60 kr.	17358—1888.
Kakujay K. Naturgeschichte, ára	60 kr.	17358—1888.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek II., az elemi fiúiskolák V. és VI. osztálya számára.		4068—1885.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek IV., az elemi leányiskolák V. és VI. osztálya számára.		4068—1885.
VI. osztály.		
Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a VI. osztály számára	62 kr.	17358—1888.
Magyar nyelv, Német nyelv, Magyarok története, Alkotmánytan, Földrajz, Atlasz, Természettan, Természettan és Gazdaságtan egy mint a V. osztály.		

Ugyanott jelentek meg és ajánlatnak tankönyvül való alkalmazás céljából szives figyelmébe:

Stern Ábrahám. Héber nyelvtan. Rövid vezérfonal középiskolák és szemináriumok számára, ára	50 kr.
Kohn Salamon. Első oktatás a bibliai történetben magyar-német 17. kiadás. Népiskolák számára, ára	40 kr.
Kohn Salamon. Bibliai történet. Középiskolák, polgári és felsőleányiskolák számára. 3-ik kiadás, ára	44 kr.
Kohn Salamon, rabbi és hittanár. Vallástan az izraelita ifjúság számára. Harmadik kiadás, ára	50 kr.
Salamon Kohn, autorisirter Rabbiner, öffentlicher Religionslehrer. Ertes-Buch Moses hebräisch, mit einer wortgetreuen deutschen Uebersetzung für die israelitische Schuljugend. Erstes Heft, ára	50 kr.
Salamon Kohn. Erstes Buch Moses hebräisch, mit einer wortgetreuen deutschen Uebersetzung für die israelitische Schuljugend. Zweites Heft, ára	50 kr.
Salamon Kohn, autorisirter Rabbiner und Religionslehrer in Budapest, Lehrbuch der mosaischen Religion für die israelitische Schuljugend, 3. Auflage, ára	50 kr.
Neumann Salamon, tanító. Olvasókönyv felsőbb izraelita iskolák számára. Ára füzve	20 kr., kötve 30 kr.
Goldberger József. Lásón M'dabereth gyakorlati héber nyelvtan Áhn F. új tanmódja szerint a magyar nyelvhez alkalmaztatva tanodai és magánhasználatra. I. folyam, ára	30 kr.
Dr. Josef L. Fischer, Direktor Lesebuch für die oberen Klassen der israelitischen Schulen, ára	30 kr.

Továbbá ugyanott jelent meg:

A. Lederer. Musterhauptschuldirektor und Lehrerbildner an der königl. isr. Präparandie in Budapest. Erziehungslehre für isr. Aeltern, Lehrer und Lehramtszöglinge, ára	1 frt.
--	--------